

Siðanefnd Blaðamannafélags Íslands

Mál nr. 2/2013-2014

Kærendur: Egill Einarsson og Guðríður Jónsdóttir

Kærða: Þóra Tómasdóttir, ritstjóri *Nýs lífs*

Kæruefni: Viðtal undir yfirskriftinni „Ég upplifði þetta sem nauðgun“

Málsmeðferð

Málið var kært með bréfi dagsettu 9. september 2013 og var sent til siðanefndarmanna 14. september. Siðanefnd fór yfir málið í tölvupóstum, gekk úr skugga um að kærendur rækju ekki dómsmál á sama tíma og málið var kært til nefndarinnar, og ákvað síðan að leita eftir sjónarmiðum hinnar kærðu. Svar barst frá lögmanni ritstjórnar *Nýs lífs* 7. október. Kom í ljós að aðalkrafa hans reyndist vera frávisun málsins á þeim grundvelli í fyrsta lagi að óljóst sé af kæru hvort kærendur eru einn eða tveir; í öðru lagi að óljóst sé af kæru hvort og þá hvernig heimfæra megi meint brot kærðu upp á 3. og 4. grein siðareglna BÍ og í þriðja lagi hafi kærendur ekki uppfyllt ákvæði 6. gr. siðareglna um að kærendur skuli fyrst leita leiðréttingar mála sinna hjá viðkomandi fjölmiðli áður en kært er. Nefndin ræddi málið á fundum sínum 8., 22. og 29. október 2013.

Málavextir

Kærendur, Egill Einarsson og Guðríður Jónsdóttir, óskuðu eftir áliti Siðanefndar BÍ á viðtali og umfjöllun í *Nýju lífi*, 9. tbl. 2013 sem út kom 29. ágúst 2013. Á bls. 60-67 í því tölublaði er birt ríkulega myndskreytt viðtal við Guðnýju Rós Vilhjálmisdóttur undir fyrirsögninni „Ég upplifði þetta sem nauðgun“ og er þar vísað til nauðgunarkæru sem Guðný Rós setti fram gegn Agli og Guðríði í nóvember árið 2011. Eftir rannsókn lögreglu var málið fellt niður án ákæru. Er saga kærunnar og viðbragða nokkurra málsaðila rakin í rammagreinum á bls. 68–72 í sama hefti *Nýs lífs* og eru þar m.a. birtar fjórar yfirlýsingar sem Egill sendi fjölmiðlum á árunum 2011–2012. Þar er einnig sagt frá kæru Egils og Guðríðar á hendur Guðnýju Rós og tveimur vinkonum hennar fyrir rangar sakagiftir og er saga kærunnar rakin stuttlega en ríkissaksóknari felldi málið niður s.l. sumar.

Kærendur gera annars vegar fjölmargar athugasemdir við umfjöllun *Nýs lífs* sem þeir telji að varði við 3. grein siðareglna um vönduð vinnubrögð og 4. grein sömu reglna um að blaðamenn skuli í umfjöllun um dóms- og refsímál virða þá meginreglu laga að hver maður er talinn saklaus þar til sekt hans er sönnuð. Í fylgiskjali með kærinni tilgreina og afmarka kærendur 16 rangfærslur í viðtalinu sem þeir telja að kærðu hafi verið í lófa lagið að leiðrétta ef hún hefði kynnt sér málskjöl eða rætt við aðra aðila máls en Guðnýju Rós. Öll atriðin sem kærendur tilgreina snerta lýsingar á atburðum eða meintum atburðum í nóvember 2011 og leiddu til kæru Guðnýjar. Í öllum tilvikum nema einu eru gerðar athugasemdir við ummæli sem höfð eru beint eftir Guðnýju Rós sjálfri. Lúta þau ummæli að aðdraganda hins meinta atburðar sem Guðný Rós kærði (kynni hennar af Agli og Guðríði á öldurhúsi, og leigubílaferð heim til Egils og Guðríðar), meintum atburðinum sjálfum (á heimili Egils og Guðríðar) og þá atburði sem fylgdu í beinu framhaldi (samtöl við vinkonur, sms-skeyti, heimsókn á neyðarmóttöku). Kærendur benda á að í mörgum þessara tilvika standa ekki orð gegn orði, eins og blaðamaður skýlir sér á bak við, heldur sé hægt að leiða fram vitni og vitnisburði sem hrekja frásögn Guðnýjar Rósar. Vísa þau í því sambandi m.a. á bréf barþjóns til kærðu um atvikalýsingu á öldurhúsinu, en einnig til vitnisburðar sem leigubílstjóri gaf lögreglu við rannsókn málsins. Þau ummæli sem kærendur gera athugasemdir við í umfjöllun *Nýs lífs* og ekki eru höfð beint eftir viðmælanda blaðsins lúta að umfjöllun blaðsins um áverkalýsingar í skýrslu neyðarmóttökunnar. Um þetta segir í *Nýju lífi*: „Á neyðarmóttökunni undirgekkst Guðný

læknisskoðun og voru tekin úr henni lífssýni. Í skýrslum neyðarmóttökunnar kemur fram að að hún hafi verið með áverka, svo sem finar rifur við leggöng og endaparm“ (bls. 64). Benda kærendur á að hér sé framsetning blaðsins afar villandi þar sem ekki sé talað um áverka í skýrslu neyðarmóttöku. Þess utan sé skýrt tekið fram í skýrslunni að sprungurnar sem vísað er til geti „*vel samrýmt því sem stundum sést eftir kynmök hvort heldur sem er, með eða án vilja konu*“ (leturbreyting þar).

Ásamt því að gera alvarlegar athugasemdir við umfjöllun *Nýs lífs*, gera kærendur athugasemdir við fréttatilkynningu sem kærða sendi fjölmiðlum í framhaldi af yfirlýsingu er Guðríður Jónsdóttir sendi frá sér vegna umfjöllunar *Nýs lífs*. Í yfirlýsingu kærðu, Þóru Tómasdóttur, segir: „Guðríður segir mig ekki hafa haft samband við þau Egil fyrir útkomu blaðsins. Það er rangt. Ég hringdi í Egil fyrir útkomu blaðsins, sagði honum frá umfjölluninni og gaf honum kost á að koma með athugasemdir.“ Benda kærendur á að þetta sé rangt þar sem umrætt símtal hafi átt sér stað seint að kveldi hins 28. ágúst en þá hafi verið búið að prenta blaðið og dreifing verið hafin. Ekkert tækifæri hafi því verið gefið til að koma athugasemdum á framfæri. Þá telja kærendur sig hafa sinnt kröfu leiðréttingarákvæðis með því að koma ábendingum um rangfærslur til kærðu og einnig með óskum um að yfirlýsing Guðríðar yrði birt á heimasíðu Birtings. Hafi yfirlýsingin ekki verið birt og hafi ritstjóri ekki heldur gefið ádrátt um að leiðréttingarnar yrðu birtar. Þá benda kærendur einnig á að hér sé ekki um einföld mistök að ræða sem megi leiðrétta heldur „hreina og klára ófrægingarherferð.“ Kærða hefði mátt gera sér ljóst að vitnisburður Guðnýjar Rósar stangast á við nánast öll gögn sem til eru um málið.

Af hálfu lögmanns *Nýs lífs* eru gerðar þær kröfur að í fyrsta lagi verði málinu vísað frá siðanefndinni og til vara að komist verði að þeirri niðurstöðu að ekki hafi verið brotið gegn siðareglum BÍ. Krafa um frávisun málsins frá siðanefndinni er byggð á áðurnefndum þremur forsendum.

Í öðru lagi gerir lögmaður *Nýs lífs* kröfu um að kærinni verði hafnað og að umbjóðandi hans hafi ekki gerst brotlegur við siðareglur BÍ. Í því samhengi bendir hann á að kært umfjöllunarefni sé af því tagi sem eigi fullt erindi við almenning og nauðsynlegt sé að ræða slík mál á þeim forsendum sem gert var í *Nýju lífi*. Raunar séu öll málsatvik þessa máls flestum Íslendingum kunn, svo mjög sem málið hafi verið í almennri umræðu undanfarin misseri. Þá hafi Egill Einarsson, aðalkærandinn, fyrir löngu síðan skapað sér stöðu opinberrar persónu, ekki síst undir fjölmiðlanafninu „Gillz“. Þá hafi sjónarmið Egils fengið að njóta sín ríkulega í fjölmiðlum. Sjónarmið og upplifun Guðnýjar Rósar af atburðum umræddrar nætur hafi á hinn bóginn aldrei heyrst opinberlega. Því hafi ekkert verið athugavert við þá ákvörðun *Nýs lífs* að veita Guðnýju Rós vettvang til að lýsa í fyrsta sinn opinberlega sinni hlið á málinu sem hafi verið til umfjöllunar í tvö ár. Fréttaflutningur í formi viðtala sé mjög mikilvægt hlutverk fjölmiðla. Í upphafi greinarinnar í *Nýju lífi* hafi þess verið sérstaklega getið að það væri ekki ætlunin að fella gildisdóm yfir kærendum (Aglí og Guðríði) heldur vilji viðmælandi segja frá sinni upplifun af því sem gerðist. Ekki sé tekin af hálfu blaðsins afstaða til þeirrar atburðarrásar. Þá hafnar lögmaður *Nýs lífs* þeirri kröfu sem virðist sett fram í kærinni að blaðamanni sé skylt að leggjast í rannsóknarvinnu til að staðfesta einstök ummæli sem látin eru falla í viðtölum. Tilgreindar „rangfærslur“ séu þess utan ekki brot gegn siðareglum þar sem orð standa þar gegn orði. Nær allar „rangfærslurnar“ feli í sér frásögn af því hvernig kærendur upplifðu atburði umræddrar nætur. Viðmælandi *Nýs lífs* hafi upplifað þá atburði á annan veg. Lögmaður *Nýs lífs* hafnar því einnig að umfjöllun *Nýs lífs* sé einhliða eða framsetning villandi. „Þvert á móti hafi atburðaráðs málsins verið rakin samhliða viðtalinu þar sem afstaða kæranda kom skýrt fram og byggt á fyrirbyggjandi gögnum.“ Er hér vísað til áðurnefndar samantektar á bls. 68–72 í umræddu tölublaði.

Um þann lið kærunnar að kærða hafi beitt blekkingum, rangfærslum og ósannindum til að láta líta út fyrir að hún hafi veitt kæranda, Aglí, andmælarétt, bendir lögmaður *Nýs lífs* annars vegar á að hvorki siðareglur BÍ né fjölmiðlalög kveða á um andmælarétt aðila. Hins vegar bendir hann á

að tilboð kærðu til Egils um að koma sjónarmiðum sínum á framfæri hafi ekki verið bundið við tímaritið (tölublaðið) sem viðtalið birtist í. Athugasemdum kæranda við umfjöllunina hafi nú verið gerð ítarleg skil í því tölublaði sem kom út næst á eftir hinu umrædda blað.

Umfjöllun

Siðanefnd hafnar kröfu lögmanns kærðu um að málinu skuli vísað frá. Ekkert hefur komið fram í málinu sem vekur raunverulegar efasemdir um að kærundur máls séu tveir. Afmörkun kæruefnis í kæru er skýr (vísað er til brota á grein 3. og 4. í siðareglum BÍ) og ljóst er að kærundur hafa leitað leiðréttinga sinna mála hjá *Nýju líf* og eru ekki sáttir við niðurstöður þeirra málaleitanna.

Siðanefnd BÍ hefur í fjölmörgum úrskurðum sínum áréttað mikilvægi þess að fjölmiðlar hafi óheft frelsi til að taka til umfjöllunar viðkvæm og erfið mál. Enga athugasemd er hægt að gera við það fréttamat *Nýs lífs* í þessu máli að birta viðtal við Guðnýju Rós þar sem hún lýsir sinni upplifun af máli sem allmjög hefur verið til umfjöllunar í fjölmiðlum. Ekkert hefur komið fram sem bendir til þess að rangt sé haft eftir viðmælanda í umræddu viðtali. *Nýtt líf* tekur heldur ekki beina afstöðu til frásagnar Guðnýjar Rósar hvorki í formála viðtals né í eftirmála. Við upphaf viðtals er beinlínis tekið fram að ætlunin sé ekki að fella gildisdóma yfir Agli og Guðríði heldur að leyfa viðmælanda að lýsa upplifun sinni. Slík viðtöl eiga það vitaskuld til að vera einhliða, þar sem aðeins hlið viðmælandans birtist. Í umfjöllun *Nýs lífs* var gerð tilraun til að lýsa öðrum hliðum máls með því að birta í samantekt um málið ólík sjónarmið, ekki síst Egils Einarssonar.

Siðanefnd hefur einnig ítrekað áréttað það sjónarmið að siðareglur BÍ gilda um viðtöl ekki síður en annað fréttæfni. Sú spurning vaknar hér hvort umrædd umfjöllun *Nýs lífs* varði við grein 3. og/eða grein 4. siðareglna BÍ. Það er einkum þrennt sem virðist koma til álita í því samhengi. Í fyrsta lagi mætti halda því fram að heildarumfjöllun *Nýs lífs* sé þannig að reynt sé að draga upp mynd af sekt Egils og Guðríðar þrátt fyrir málið hafi verið látið niður falla án ákæru. Hér gæti skipt máli að þau fengu ekki sjálf að koma sínum sjónarmiðum að í viðkomandi tölublaði. Í öðru lagi að kærða dragi upp villandi mynd af áverkalýsingu úr skýrslu neyðarmóttöku þegar hún ræðir um að tilteknið *áverkar* hafi komið í ljós við skoðun læknis (í skýrslunni er það orð ekki notað) og lætur þess ekki getið að skýrslan kveður skýrt á um að þær sprungur (meintir áverkar) samrýmist vel „því sem stundum sést eftir kynmök hvort heldur sem er, með eða án vilja konu“. Í þriðja lagi þarf að skoða hvort kærða hafi á einhvern hátt gerst brotleg þegar hún sagði í fréttatilkynningu sinni hinn 30. ágúst að hún hafi gefið Agli „kost á að koma með athugasemdir“ við umfjöllunina. Þetta er villandi framsetning þar sem blaðið var þá þegar komið úr prentun.

Það er mat siðanefndar að umfjöllun *Nýs lífs* gæti hafa verið vandaðari. Á þetta einkum við um villandi lýsingar kærðu, Þóru Tómasdóttur, á meintum áverka Guðnýjar Rósar. Eins verður það að teljast villandi framsetning hjá henni að lýsa því yfir í fjölmiðlum að hún hafi gefið Agli tækifæri á að koma sínum sjónarmiðum á framfæri þegar hún í reynd virðist hafa átt við að hún myndi gefa honum tækifæri til þess í næsta tölublaði. Lögmáður kærðu bendir á að engin lagaskylda hvíli á *Nýju lífi* að veita Agli og Guðríði andmælarétt. Slíkt ákvæði sé heldur ekki að finna í siðareglum BÍ. Þegar einstaklingar eru sakaðir um glæp í fjölmiðlum verður þó að ætla að ekki þurfi skrifleg fyrirmæli svo blaðamenn átti sig á mikilvægi þess að þeir fái tækifæri til að bera hönd fyrir höfuð sér svo fljótt sem auðið er (sjá t.d. mál nr. 2/2001-2002, mál nr. 8/2002-2003 og mál nr. 6/2007-2008).

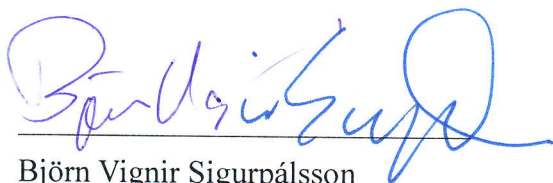
Á hinn bóginn verður að horfa til þess að *Nýtt líf* kynnti ítarlega þau sjónarmið um nauðgunarkæruna og eftirmála hennar sem Egill Einarsson hafði birt í fjölmiðlum áður en umrætt tölublað *Nýs lífs* kom út. Birtar eru þrjár yfirlýsingar Egils um þessa tilteknu kæru sem lätin var niður falla og ein yfirlýsing um aðra kæru sem einnig var lätin niður falla. Er þar m.a. margítrekuð sú skoðun að setja verði fyrirfara við frásagnir Guðnýjar Rósar af umræddum atburðum í nóvember

2011. Ekki sé t.d. „innbyrðis samræmi í skýrslum hennar hjá lögreglu...“ (*Nýtt líf*, bls. 70), ekki verði „fram hjá því litið að hvorki var innbyrðis samræmi í framburðum brotaþola hjá lögreglu, né samræmi í því sem haft var eftir henni á Neyðarmóttöku...“ (bl. 71) og „stúlkan er margsaga í öllum meginatriðum“ (bls. 71). Í yfirlýsingu lögmanns Guðnýjar Rósar, sem endurbirt er á bls. 70 í *Nýju lífi*, er einnig að finna ítarlegri endursögn úr skýrslu neyðarmóttöku á því sem nefndir eru „áverkar“ framar í blaðinu. Þar segir: „Á neyðarmóttöku ... fundust við skoðun tvær örfínar rifur við leggangaop og ein við endaparmsop, sem að mati skjólstæðings míns styðja frásögn hennar um að kærði hafi haft við hana samfarir um leggöng og endaparm. Ekki varð hins vegar ráðið hvort rifur við leggangaop hefðu komið við samfarir með eða án vilja skjólstæðings míns“ (bls. 70). Því verður ekki sagt að *Nýtt líf* hafi aðeins birt aðra hlið málsins. Í þessu samhengi verður einnig að horfa til þess að mörg atriði þess máls sem til umfjöllunar er í *Nýju lífi* voru löngu kunn úr fyrri umfjöllun fjölmiðla, nema helst lýsingar Guðnýjar Rósar á sinni upplifun og afstöðu. Sú skýring kærðu að hún hafi vilja leyfa Guðnýju Rós að lýsa sinni upplifun er því alls ekki úr lausu lofti gripin. Hér verður einnig að horfa til þess að kærða bauð kændum að koma sjónarmiðum sínum nánar að í næsta tölublaði *Nýs lífs* en ekki eru efnislegar ástæður til að binda slík tilboð við nákvæmlega sama tölublað og viðtalið birtist upphaflega í. Að öllu þessu virtu verður ekki séð að kærða hafi gerst brotleg við siðareglur BÍ.

Úrskurður

Kærða, Þóra Tómasdóttir, hefur ekki gerst brotleg við siðareglur BÍ.

Reykjavík, 29. október 2013

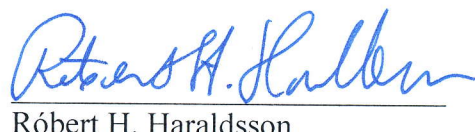
Björn Vignir Sigurpálsson

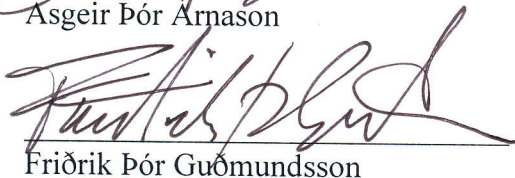
Hjörtur Gíslason

Ásgeir Þór Arnason

Róbert H. Haraldsson

Friðrik Þór Guðmundsson